

Төв аймгийн Эрдэнэ сумын нутаг дэвсгэрт хэрэгжиж буй “Ар
жанчивлан рашаан сувилал” ХХК-ний
“Ар жанчивлан рашаан сувилал”

2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

Улаанбаатар хот
2023 он

**“АР ЖАНЧИВЛАН РАШААН СУВИЛАЛ” ХХК-НИЙ ТӨВ
АЙМГИЙН ЭРДЭНЭ СУМЫН НУТАГТ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА
ЯВУУЛЖ БУЙ “АР ЖАНЧИВЛАН РАШААН СУВИЛАЛ”-Н 2023 ОНЫ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Биелэлтийг тайлагнасан:
“Ар жанчивлан рашаан сувилал” ХХК-ний
Гүйцэтгэх захирал. *Б.Ундрах*

1. Төслийн товч танилцуулга

Төсөл хэрэгжүүлэгчийн нэр, хаяг: “Ар жанчивлан рашаан сувилал” ХХК

Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байршил: “Ар жанчивлан рашаан сувилал” нь Төв аймгийн Эрдэнэ сумын 1-р багийн нутаг дэвсгэрт, Улаанбаатараас 60 км, Налайхаас 28 км-т, Монголын 3 том нурууны нэг Хан-Хэнтий уулын мөнх цэвдэгт нурууны урд үзүүрт, байгалийн үзэсгэлэнт сайхан Баянцогт уулын орчимд байрладаг.

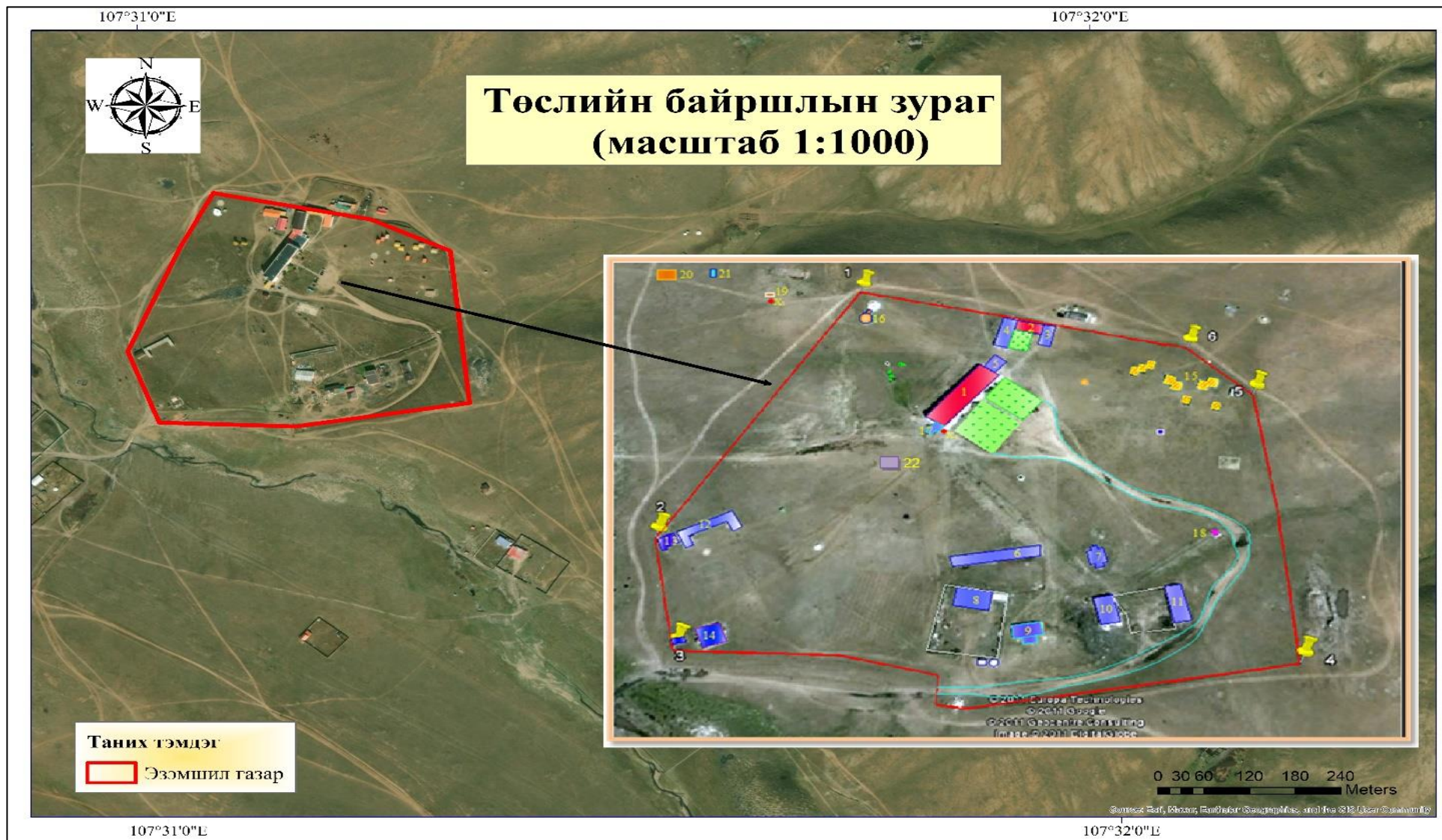
Хүснэгт 1. Төсөл хэрэгжих газрын байршлын координат

№	Уртраг	Өргөрөг	№	Уртраг	Өргөрөг
1.	5287169,81	688889,99	6.	5287046,77	689123,00
2.	5287425,16	688995,99	7.	5287048,56	689101,18
3.	5287376,77	689250,40	8.	5287071,51	689100,06
4.	5287330,17	689299,54	9.	5287080,38	689037,70
5.	5287097,49	689332,34	10.	5287076,75	688922,61

Зураг 1. Сувиллын ерөнхий байршлын зураг

Зураг 2. Төсөл хэрэгжүүлж буй газрын орчны тойм зураг

“

“Ар жанчивлан рашаан сувилал” ХХК

судалгаа болон экспертүүдийн дүгнэлт, газар дээрхи судалгаа шинжилгээнд үндэслэн боловсруулав. "Аржанчивлан рашаан сувилал" төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллүүдийг байгалийн хам бүрдлүүдтэй уялдуулан тодорхойллоо.

Хүснэгт 3. Төслийн зүгээс байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд үзүүлэх гол сөрөг нөлөөллийн үнэлгээ

Байгаль орчны хүчин зүйлс	Нөлөөллийн түвшин	Тайлбар
Хөрс		
Хөрсний элэгдэл, эвдрэл	Их	Машин техникийн механик үйл ажиллагаа болон хүний хүчин зүйлээс үүдэлтэйгээр хөрсөн бүрхэвчид удаан хугацаагаар сөрөг нөлөөлөл үзүүлнэ. Нөхөн сэргээгдэх боломжтой. Хөрс хамгаалах, нөхөн сэргээх талаар иж бүрэн арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх
Агаар		
Агаарын чанар	Бага	Сувиллын үйл ажиллагаанд ашиглагддаг болон сувилуулагчдын ирэх автомашины яндан болон уурын зуухнаас гарах хорт хий болон хог хаягдал агаар орчинд богино хугацааны бага зэргийн нөлөөлөл үзүүлж болзошгүй. Уурын зуухны янданд хорт хийг шүүх шүүлтүүр суурилуулж, хянах шаардлагатай.
Ус		
Рашаан	Дунд	Аржанчивлан рашаан эх үүсвэрийг бохирдох, хомсдохоос хамгаалан эрүүл ахуйн хамгаалалтын бүсийг тогтоосон бөгөөд уг хамгаалалтын бүсийн ойр орчинд тогтмол ариутгал халдваргүйжүүлэлтийг хийж байх.
Газрын доорхи усны нөөц	Дунд	Газрын доорхи усны нөөц аажимдаа багасаж байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлж болзошгүй юм. Сувиллын үйл ажиллагаанаас уст давхарга удаан хугацааны нөлөөлөлд өртөнө, орчны хяналт шинжилгээг тогтоосон хугацааны дагуу хийлгэж байх шаардлагатай.
Ургамал, амьтан		
Ургамал	Их	Сувилалд сувилагчдын хэт их төвлөрөлтөөс үүдэлтэй ургамлан бүрхэвчид их хэмжээний сөрөг нөлөөлөл үзүүлнэ. Нөхөн сэргээгдэх боломжтой. Сувиллын ойр орчим, цэвэрлэх байгууламжийн дэргэд, рашааны хамгаалалтын бүст ногоон бүс байгуулах, тохижуулах
Амьтан	Дунд	Хүний хэт төвлөрөлт, тухайн орчинд тархах дуу чимээ, машин техникийн хөдөлгөөнөөс амьтанд сөрөг нөлөөлөл үзүүлнэ. Аль болох задгай агаарт оройн цагаар үдэшлэг, цэнгүүн зохион байгуулахгүй байх, эзэмшил газрыг бүхэлд нь гэрэлтүүлэхээс зайлсхийх.

4. Байгаль орчны менежментийн тухайн жилийн төлөвлөгөөний гол зорилт

Төслийн үйл ажиллагааны явцад байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг хянах, сөрөг нөлөөлөл үүсэхээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор төслийн тухайн жилийн дотоод төлөвлөлттэй уялдуулан байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний тухайн жилийн төлөвлөгөөг боловсруулахад гол зорилго оршино.

4.1. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулахарга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг	
1	2	3	4	5	6	7	8	9		
Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах талаар										
1.	Сувиллын газрын орчны хөрсний элэгдлээс үүдэлтэй тоосжилт нь агаарын чанарын найрлагын эх үүсвэр болно	Төсөлд ашиглагдах тээврийн хэрэгслийн тохиргоо үйлчилгээг байнга хийж, угааны яндангаас гарах хорт хийн хэмжээг стандарт хэмжээнээс хэтрүүлэхгүй байх	Сувиллын орчин	мг/м ³	150.0	-	150.0	ОХШХ-н дагуу	MNS 5031:2009 Бензин хөдөлгүүрийн угааны стандарт MNS 5014:2003 Дезель хөдөлгүүрт автомашин, угааны тортогжилтын дээд хэмжээ	
2.	Ахуйн хог хаягдлын сав болон бохирын цооногийн битүүмжлэл алдагдах, шатах тослох материалын ууршилт зэргээс аргаар дахь тоосжилт, PM, CO, SO ₂ , NO ₂ ихсэж хүчилтөрөгчийн хэмжээ багасаж болзошгүй	Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгах үйл ажиллагаанд хяналт тавьж ажиллах, гэрээний дагуу зайлуулж байх	Сард 1 удаа /ачааллын үед 14 хоногт 1 удаа/	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан				MNS 4585:2016, Агаарын чанарын тухай стандарт Хог хаягдлын тухай хууль /2017 он/		
3.	Сувиллын уурын зуухнаас гарах угаа нь орчны агаарт нөлөөлөх	Нүүрс болон бусад хүнд төрлийн түлшийг хэрэглээнээс бүрэн хасах, экологийн аюул багатай жишиг түлшийг хэрэглээнд нэвтрүүлэх, жишээлбэл хагас кокс, шахмал түлш гэх мэт	Галлагаанд ашиглаж буй түлш	Дотоод төлөвлөлтөөр						
Хөрсөн бүрхэвч болон ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах талаар										
4.	Машин техникийн механик хөдөлгөөн болон хүний хэт их төвлөрөлтэй холбоотойгоор хөрс, ургамлан бүрхэвч бохирдож,	Сувиллын орчны хөрсний шинжилгээг жилд 2 удаа хийлгэх	Сувиллын эдэлбэр газарт	ОХШХ-т тусгасанаар				Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850-2019 Байгаль хамгаалал. Хөрс.		

“Ар жанчивлан рашаан сувилал” ХХК

	элэгдэл, эвдрэлд орох								Шинжилгээний дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлагууд MNS 3298:1990
		Сувиллын үйл ажиллагаанаас үүссэн ахуйн хог хаягдлыг тогтмол хугацаанд зайлуулж байх	Төслийн үйл ажиллагаанаас үүссэн хог хаягдал	Гэрээний дагуу	800.0	-	800.0	-	Хог хаягдлын тухай хууль /2017 он/, Хог хаягдлыг ангилан ялгаж хаях тухай журам
		Одоо байгаа ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмэгдүүлж нийт 200 м ² талбайд ногоон байгууламж байгуулах	Төслийн талбайд 200м ² талбайд	Орчны тохижилт, ногоон байгууламжийн төлөвлөгөөний дагуу					MNS 5918:2023 Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5916:2008 Газар шорооны үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт
Гадаргын болон газрын доорхи усанд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах талаар									
5.	Рашаан болон ундны ус нөөцлөх сангийн байрны цэвэрлэгээ, ариутгалыг дутуу хийснээс рашаан, ундны ус бохирдох	Ундны ус болон рашааны нөөцлөх сангаас усны дээж авч шинжлүүлж байх	Сувиллын эдэлбэр газар болон рашааны нөөц бүхий талбайн орчимд	-	350.0	-	350.0	Жилд 2 удаа	Усны 22-р зүйл ба бусад зүйл MNS 0900:2018 Аюулгүй байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ
		Ундны ус болон рашааны нөөцлөх сангаас усны дээж авч шинжлүүлж байх	Ундны ус болон рашаан	ОХШХ-т тусгасанаар			Жилд 2 удаа	Усны тухай хууль 3-бүлгийн 22-р зүйл ба бусад зүйл, бусад хууль, журам, стандарт	
6.	ЦБ-ын үйл ажиллагаа доголдож бохир усыг стандартад нийцүүлэхгүйгээр байгальд алдвал сувиллын ойролцоох усан хангамж, амьтан, ургамал, ундны усны бохирдол бий болж болзошгүй	ЦБ-ын үйл ажиллагаанд байнга хяналт тавих, бохир усны хяналтын худгаас дээж авч шинжлүүлж	Бохир ус цэвэрлэх байгууламж	ОХШХ-т тусгасанаар			Жилд 2 удаа	MNS 4288:1995. Бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн байршил, цэвэрлэгээний технологи, түвшинд тавих шаардлага. MNS 4943:2015. Усны чанар. Хаягдал ус.	
		Бохир усны худгуудад цэвэрлэгээ, халдваргүйжүүлэлтийг ариутгалын бодисоор хийж байх	Бохир ус цэвэрлэх байгууламж, түүний орчин	-	500.0	-	500.0		
Нийт				-	-	1800.0	-	-	

4.2. Орчны тохижилт ногоон байгууламжийн төлөвлөгөө

Сувиллын зүгээс ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмж өргөтгөх зорилгоор 2023 онд Монгол улсын ерөнхийлөгчийн санаачилсан тэр бум мод үндэсний хөдөлгөөнд нэгдэн 200 м² талбайд ногоон байгууламж байгуулах.

Хүснэгт 4.

Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээх арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хүрээ	Нийт зардал (мян.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт аргачлал
Сувиллын ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмж өргөтгөх, Монгол улсын ерөнхийлөгчийн санаачилсан тэр бум мод үндэсний хөдөлгөөнд нэгдэн мод, суулгац тарихаар төлөвлөсөн	200м ² талбайд ногоон байгууламж, зүлэгжүүлэлт хийнэ. /нарс, буйлс, гүйлс, хайлаас/	Сувиллын орчинд	5000.0	2023-2024он	MNS 5918:2023, “Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах. Техникийн ерөнхий шаардлага” MNS 6260:2011 Зүлэгжүүлэх талбай бэлтгэх, үр тарих арчлах
Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний нийт зардал			5000.0	-	-

4.3. Биологийн олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө

Биологийн олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө нь газрын тос, уул уурхай, цацраг идэвхт ашигт малтмалын ашиглалтын үлдэгдэл нөлөөлөлд өртсөн нөхөн сэргэхгүй газарт биологийн олон янз байдлын тухайн газартай экологийн хувьд төстэй нөхцөлд, өөр газарт дүйцүүлэн хамгаалах ажлыг тодорхойлж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг гаргадаг ба уг төслийн хувьд дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөөг хийх шаардлагагүй болно.

4.4. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох төлөвлөгөө

Тухайн төслийн үйлчилгээ болон эрчимтэй сөрөг нөлөөллийн бүсэд зайлшгүй нүүлгэн шаардлагатай иргэд, оршин суугчид, айл өрх, байгууллага байхгүй болно.

4.5. Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө

Төсөл хэрэгжих бүс нутаг, түүний орчимд түүх, соёлын өв дурсгалууд илрээгүй болно.

3.6. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний арга хэмжээний зардал

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь хог хаягдлыг зориулалтын саванд хадгалах, ангилан ялгах, хог хаягдлын талаархи боловсрол олгох асуудлыг авч хэрэгжүүлэх, ажилчдын дунд сургалт зохион байгуулах, байгальд ээлтэй соёл хэвшүүлэх, хог хаягдлыг зүй зохистой хаях, ангилах, дахин ашиглах дадал зуршлыг төлөвшүүлэх зэргийг үйл ажиллагааны төлөвлөгөөндөө тусгаж ажиллах шаардлагатай.

Хүснэгт 5.

Болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хүрээ	Зардал мян.төг	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
Хог хаягдлын цэг, хог хаягдал ангилан ялгах талбай, сувиллын орчимд	Хог хаягдлын цэгт ариутгал халдваргүйжүүлэлтийг тогтмол хийх	Улирал бүр	1200.0	Хог хаягдлын тухай хууль
	Дахин боловсруулагдах хог хаягдлыг хоёрдогч түүхий эд авах байгууллага, нэгжид нийлүүлэх	Тухай бүрт нь		

“Ар жанчивлан рашаан сувилал” ХХК

бохирдол үүсгэж болзошгүй	Хог түр хадгалах цэгт цугларсан хогийг тогтмол хугацаанд зөвшөөрсөн цэгт зөөж зайлуулж байх	Тогтмол	Гэрээнд заасан төлбөрийн хэмжээгээр	MNS 5344:2011 Ахуйн хог хаягдлыг тээвэрлэхэд тавих ерөнхий шаардлага
Нийт зардал /мян.төг/			1200.0	-

4.7. Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит хийлгэх хуваарь

Хүснэгт 6. Байгаль орчны аудит

Үзүүлэлт	Нэгжийн өртөг	Нийт өртөг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах хууль, стандарт ба аргачлал
Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит	5.0 сая.төг	10.0 сая.төг	2 жилд 1 удаа	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль 10 ¹ дүгээр зүйл

4.8. Удирдлага зохион байгуулалтын талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

Хүснэгт 7.

№	Хийгдэх ажлын нэр төрөл	Хийгдэх шаардлага	Хийх хугацаа	Ажлын хэмжээ	Шаардагдах хөрөнгө
1.	Байгаль орчныг хамгаалах асуудлаар жил бүрийн тайланг байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад цаг тухайд нь гаргаж өгөх	Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн дагуу	Жил бүр	Жил бүр БОМТ төлөвлөгөөг боловсруулж батлуулах	-
2.	Хог хаягдлын талаар боловсрол олгох сургалтыг мэргэжлийн хүмүүсээр зохион байгуулах	Хог хаягдлын чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлдэг мэргэжлийн байгуулагаас сургалт авах	-	Жил бүр	Дотоод зардлаар
3.	Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийг тогтоосон хугацаанд төлж байх	-	Үйл ажиллагааны явцад тогтоосон хугацаанд		Гэрээний дагуу
4.	Орон нутгийн засаг захиргаа, олон нийтийн байгууллага, иргэдийн санал бодлыг сонсож, зохих арга хэмжээг авах, харилцан мэдээлэл солилцож байх	-	-	Үйл ажиллагааны бүхий л хугацаанд	-

4.9. БОМТ болон түүний хэрэгжилтийг оролцогч сонирхогч талуудад тайлагнах,
хэлэлцүүлэх хуваарь

Хүснэгт 8.

БОМТ хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцүүлэх байгууллагууд	Тайлагнах, хэлэлцүүлэх хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Хугацааны тов	Хэлэлцүүл- гээр санал авах чиглэл	Зохион байгуулах газар
Төв аймгийн Эрдэнэ сум, 1-р багийн иргэдийн нийтийн хурал	БОМТ хэрэг- жилтийн эхний хагас жилийн тайланг бичгээр	БОМТ-ний заалт тус бүрээр хэрэгжилтийн байдлыг тодорхой	Тухайн жилийн 7-р сарын 20-ны дотор	Анкет	Төв аймгийн Эрдэнэ сум, 1- р багийн төвийн хурлын

“Ар жанчивлан рашаан сувилал” ХХК

	БОМТ хэрэг-жилтийн сүү-лийн хагас жилийн тайланг бичгээр	бичнэ	Дараа жилийн 1-р сарын 20-ны дотор	Анкет	зааланд
Төв аймгийн Эрдэнэ сумын Засаг дарга	БОМТ хэрэг-жилтийн эхний хагас жилийн тайланг бичгээр	БОМТ-ний заалт тус бүрээр хэрэгжилтийн байдлыг тодорхой бичнэ	Тухайн жилийн 7-р сарын 20-ны дотор	Анкет	Төв аймгийн Эрдэнэ сумын ЗДТГ-т
	БОМТ хэрэг-жилтийн сүү-лийн хагас жилийн тайланг бичгээр		Дараа жилийн 1-р сарын 20-ны дотор	Анкет	
Төв аймгийн Засаг дарга	БОМТ хэрэг-жилтийн эхний хагас жилийн тайланг бичгээр	БОМТ-ний заалт тус бүрээр хэрэгжилтийн байдлыг тодорхой бичнэ	Тухайн жилийн 7-р сарын 20-ны дотор	Анкет	Төв аймгийн ЗДТГ-т
	БОМТ хэрэг-жилтийн сүү-лийн хагас жилийн тайланг бичгээр		Дараа жилийн 1-р сарын 20-ны дотор	Анкет	
Төв аймгийн Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч	БОМТ хэрэг-жилтийн эхний хагас жилийн тайланг бичгээр	БОМТ-ний заалт тус бүрээр хэрэгжилтийн байдлыг тодорхой бичнэ	Тухайн жилийн 7-р сарын 20-ны дотор	Анкет	Төв аймгийн ЗДТГ-т
	БОМТ хэрэг-жилтийн сүү-лийн хагас жилийн тайланг бичгээр		Дараа жилийн 1-р сарын 20-ны дотор	Анкет	
Байгаль орчны төрийн бус байгууллага	БОМТ хэрэг-жилтийн эхний хагас жилийн тайланг бичгээр	БОМТ-ний заалт тус бүрээр хэрэгжилтийн байдлыг тодорхой бичнэ	Тухайн жилийн 7-р сарын 20-ны дотор	Анкет	Байрлаж байгаа ажлын байран дээр
	БОМТ хэрэг-жилтийн сүү-лийн хагас жилийн тайланг бичгээр		Дараа жилийн 1-р сарын 20-ны дотор	Анкет	
БОАЖЯ	БОМТ хэрэг-жилтийн жилийн тайлан / бичгээр/	БОМТ-ний заалт тус бүрээр хэрэгжилтийн байдлыг тодорхой бичнэ	Дараа жилийн 1-р сарын 20-ны дотор	-	-

3.10. Байгаль орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөр

“Ар жанчивлан рашаан сувилал” төслийн байгаль хамгаалах төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн явц, байгаль орчны доройтол, гэнэтийн бохирдлыг хянах, бохирдлоос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор байгаль орчны мониторингийн үйл ажиллагааг явуулна. Мониторинг нь байнгын ажиглалт шинжилгээгээр гарсан үзүүлэлтүүдийн хяналт тэдгээрийн үнэлгээ болон хэтийн төлөв байдлыг урьдчилан таамаглах зэрэг үйл ажиллагаа юм. Энэхүү үйл ажиллагааг хяналт, төлөвлөгөөтэй, цэгц явуулахын тулд “Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр” (ОХШХ)-ийг боловсруулан мөрдөнө. Орчны бохирдлын байдлын ажиглалт, хяналтыг орчны дээжид хийсэн тоон болон чанарын шинжилгээний үр дүнд үндэслэн явуулна. Шинжилгээгээр гарсан үр дүнг стандартын дагуу

“Ар жанчивлан рашаан сувилал” ХХК

батлагдсан ЗДА-тай харьцуулан орчны бохирдлын бие даасан үнэлгээ хийх бөгөөд уг ажлыг хөнгөвчлөхийн тулд тусгай эрх бүхий төрийн байгууллагуудаар батлагдсан ББ-уудын нормативуудыг энэхүү тайланд оруулав.

3.10.1. Байгаль орчны хяналт шинжилгээнд ашиглагдах норматив үзүүлэлтүүд

Хүснэгт 9. Агаар дахь хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд агууламж /ЗДА/

№	Бохирдуулагч бодис	Хортой нөлөө үзүүлэх хэмжээ мг/м ³	Ажлын бүсийн ЗДА мг/м ³	Хүн ам орших бүсийн ЗДА мг/м ³	Үнэр	Аюулын зэрэг
1.	Азотын давхар исэл	0,09	0,085	0,04	Хурц	2
2.	Нүүрстөрөгчийн давхар исэл	5	-	3	-	3
3.	Тоос	0,5	-	0,2	-	3

Хүснэгт 10. Хөрсөнд байж болох хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд агууламж /ЗДА/

№	Бохирдуулагч бодис	Зөвшөөрөгдөх дээд агууламж, мг/кг
1.	Нефть, нефтийн бүтээгдэхүүн	0
2.	4 этилт хар тугалга	0
3.	Хар тугалга	0,8
4.	Бензол	0,3
5.	Бензин	0,1
7.	Pb+2	6,0
8.	Hg+2	2,1
9.	Cu+2	3,0
10.	Пирит	0,0

Хүснэгт 11. Гадаргын усанд байж болох бохирдуулагч болон хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд агууламж /ЗДА/

№	Найрлага	ЗДА, мг/л	Хөнөөлийн хязгаарлагч үзүүлэлтүүд (ХХҮ)
1.	Жинлэх бодис	Тавих усан дахь фоны хэмжээ + 0,25 мг/л	
2.	Ууссан хүчилтөрөгч	6	
3.	Хлоридууд	300	Эрүүл ахуй - токсикологийн
4.	Сульфатууд	100	Эрүүл ахуй - токсикологийн
5.	ХХХ	15	
6.	БХХ5	2 (БХХбүрэн.)	
7.	Аммоны азот	0,39	Токсикологийн
8.	Нитритын азот	0,02	Токсикологийн
9.	Нитратын азот	9,1	Эрүүл ахуй - токсикологийн
10.	Фосфатууд	0,61	Ерөнхий эрүүл ахуйн
11.	Ерөнхий төмөр	0,1	Токсикологийн
12.	Зэс	0,001	Токсикологийн
13.	Хром (III)		Токсикологийн
14.	Фенолууд	0,001	Загасны аж ахуйн
15.	Нефтьбүтээгдэхүүн	0,05	Загасны аж ахуйн
16.	Анион идэвхит НГИБ (нийлэгжүүлсэн гадаргуу идэвхит бодис)	0,1	Токсикологийн

Хүснэгт 12. Ундны усанд байж болох бохирдуулагч болон хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд агууламж /ЗДА/

№	Найрлага	Хэмжих нэгж	Зөвшөөрөгдөх агууламж
---	----------	-------------	-----------------------

“Ар жанчивлан рашаан сувилал” ХХК

1.	Орга-но- леп-тик	Өнгө	-	Өнгөгүй
2.		Үнэр	-	Үнэргүй
3.		Амт	-	Амтгүй
4.	Эрдэжилт		г/л	1,0
5.	Хатуулаг		мг*экв/л	7,0
6.	Төмөр		мг/л	0,3
7.	рН		-	6,5-9,5
8.	Нитрат		мг/л	50,0
9.	Мик-ро- биологи йн	Колиндекс		Байхгүй
10.		Микробын ерөнхий тоо (МЕТ)	ш	50,0

3.10.2. Орчны хяналт шинжилгээ хийх хөтөлбөр

Хүснэгт 13.

Байгаль орчны бүрэлдэхүүн	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Хугацаа ба давтамж	Хяналт шинжилгээний ажлын хэмжээ	Нэгжийн өртөг мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Баримтлах стандарт ба арга аргачлал
Агаар	Агаар дах нийт тоосжилт	мкг/м ³	Жилд 2 удаа (5,9 саруудад аль нэгэнд)	Сувиллын эзэмшил талбайд (бүх төрлийн хог хаягдлын цэг, автомашины зогсоол) (2 цэгт * 3 дээж)	355.0 (Автомат анализатор-аар хяналт шинжилгээ хийх)	710.0	Агаараас сорьц авах, агаар дахь хүхэрлэг хийн агууламжийг тодорхойлох, агаар дахь азотын давхар ислийн агууламжийг тодорхойлох Агаарын чанарын стандарт MNS: 4585-98, Агаар мандал, сорьц авахад тавих ерөнхий шаардлага MNS: 3384-82
	Агаар дахь хорт хийн агууламж CO ₂ , SO ₂ , NO ₂ , O ₃ , CH ₄ , NH ₃						
Ус	<i>pH, Нийт хатуулаг (CaCO₃), Ca, Mg, Na, K, Fe, NH₄, SO₄, NO₂, NO₃, CO₃, HCO₃, Ni-ийн агууламж, амт, үнэр, өнгө, тунгалаг, тунадас</i>	мг/дм ³	Жилд 2 удаа (5, 9-саруудад)	<i>Ундны усны эх үүсвэр түүний орчин, рашааны эх үүсвэрийн орчин</i>	246.4	492.8	УСТ-3534-83 “Усны шинжилгээнд дээж авах арга, химийн шинжилгээний стандарт. “Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүй байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, түүнд тавих хяналт MNS 900:2005”, “Усан орчны чанарын үнэлгээ MNS 4685:98”
	Газрын доорхи болон хөрсний усны түвшин, бохирдол			Сувиллын ойролцоох гол (1 цэгт *1 дээж), бохир усны хяналтын худгаас			
Хөрс	Ялзмаг Урвалын орчин-pH Карбонат Хөдөлгөөнт фосфор, кали (P ₂ O ₅ , K ₂ O) Цахилгаан дамжуулах чанар	мг	Жилд 2 удаа (5, 9 саруудад)	Бүх төрлийн хог хаягдлын цэг, цэвэрлэх байгууламжийн (2 цэгт *4 дээж)	90.0	180.0	Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850-2019 Байгаль хамгаалал. Хөрс. Шинжилгээний дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлагууд MNS 3298:1990
	Механик бүрэлдэхүүн Чулуу						
	Хүнд металлууд Pb,Co,Ni,Cr,Cd						
Нийт						1382.8	-